

Concertele din seria Creația Românească Contemporană începeau seara și se încheiau la miezul nopții. Și totuși, numărul publicului era de învidiat la fel ca și numărul ansamblurilor ce s-au perindat timp de șapte zile pe scenă care se numesc Pro Contemporania, Game, Profil, Arrhenius, Hyperion, să amintim doar câteva. Pe lângă Orchestra Operei Naționale în cadrul acestei serii de concerte au mai evoluat încă două orchestre, din totalul de 18 orchestre ale Filarmonicilor din România, „Transilvania” din Cluj și „Moldova” din Iași. Publicul și-a exprimat respectul în egală măsură față de toți participanții, indiferent de vârstă, la fel ca și în cazul compozitorilor dintre care-i amintim pe Octavian Nemescu, Costin Mioreanu, Dan Dediu sau Doina Rotaru.

Ivana Stefanović

Concerte camerale

Oratoriul *Susanna* de G. F. Händel

Găzduite de Ateneul Român din București, concertele camerale din a doua săptămână a festivalului s-au derulat în general sub auspicii favorabile, unele chiar excepționale. Este cazul celui din 8 septembrie, care s-a concretizat într-una dintre cele mai spectaculoase oferte culturale ale festivalului: interpretarea *Oratoriului Susanna* de **G. Fr. Händel**. Sub bagheta dirijorului **William Christie**, orchestra *Les arts florissants* a dovedit că își merită cu desăvârșire numele. Alături de ea s-au remarcat cei opt soliști: soprana **Sophie Karthäuser** în rolul Susannei, contratenorii **Max E. Cencic** – în rolurile lui Joachim și **David Dq Lee** – în cel al lui Daniel, respectiv **Paul Gay** – întruchipându-l pe Chelsias. Personajele unor doi bătrâni clevetitori au fost realizate de tenorul **William Burden** respectiv basul **Alan Ewing**, iar cele ale servitorului și judecătorului de soprana **Emmanuelle de Negri** și baritonul **Ludovic Provost**.

Capacitatea de caracterizare a personajelor, situațiilor de către orchestră, cor și soliști a fost remarcabilă. Instrumentele de epocă au restituit acea particularitate timbrală specifică Barocului, iar rafinamentul frazărilor, lipsa cusurilor în interpretare, sincronizarea impecabilă a instrumentiștilor cu soliștii atât în momentele de tutti, cât și cele în acompaniatoare a fost de admirat. La rândul său, corul, personaj nu foarte activ, dar prezent prin finaluri somptuoase, preponderent fugate s-a dovedit unul profesionist. Dispunerea intercalată a vocilor în detrimentul organizării lor în partide a favorizat sonorități omogene și o spațializare a sunetului demnă de Sala mare a Ateneului. Vocile soliștilor s-au impus prin acuratețea și convingerea cu care s-au implicat în actul interpretativ. Trăirile umane exploatate de compozitor au fost redade cu extremă plasticitate de către toate personajele, astfel încât imaginile sonore prindeau realmente viață! Muzica oratoriului acoperă o paletă largă de sentimente, de la noblețe, delicatețe, la măreție și dramatism, iar toate acestea au fost cu adevărat *transmise* publicului chiar și în lipsa celei mai perfecte dicții în cazul unora dintre soliști.

În mod firesc, aplauzele și ovațiile publicului de la sfârșitul concertului i-au ținut pe scenă minute întregi pe toți protagoniștii, evident încântați de căldura cu care a fost primită arta lor. Alături de dirijorul **William Christie**, ei au oferit o variantă extrem de vie a unei creații complexe și dificil de susținut pentru care au meritat pe deplin aprecierea unanimă a publicului.

Recital pianistic

Pentru seara zilei de 9 septembrie, programul festivalului anunța un duo pian-vioară care din varii motive s-a transformat într-unul pentru pian solo. Interpretul, **Alexander Melnikov** a avut ocazia să susțină un adevărat tur de forță pe scena Ateneului în lipsa violonistei cu care urma să concerteze. În consecință, recitalul său a cuprins compoziții semnate de **Alexandr Scriabin** și **Dmitri Șostakovici**, creații pianistice de mare anvergură dacă ne gândim doar la 12 *Preludii* și *Fugi* aparținând celui din urmă compozitor.

Este de remarcat alegerea programului pianistului. A optat pentru *Două poeme op. 32*, *Fantezia op. 28*, *Sonata op. 68, nr. 9* și *Sonata op. 19 nr.2* de **A. Scriabin**, lucrări ce explorează zone distincte din universul interior propriu compozitorului. Spectaculozitatea *Fanteziei*, contrastele dinamice, modulațiile specifice, schimbările dese de stare au fost bine ilustrate de pianist. Tehnica sa i-a permis etalarea unei palete sonore complexe, atât în primele două piese, cât și în următoarele. În ceea ce privește *Sonatele*, **Alexander Melnikov** a intuit și redat cu rafinament într-o interpretare expresivă coloritul armonic propriu lui **A. Scriabin**. Nici părțile rapide, figurative, dinamice nu s-au situat mai prejos, fapt ce a dovedit o permanentă adaptare, o mobilitate afectivă transpusă în cele mai potrivite gesturi pianistice.

Finalul recitalului a fost unul cu greutate, din toate punctele de vedere. *Preludiile și Fugile* lui **D. Șostakovici** reprezintă o încercare pe care pianistul serii a trecut-o cu brio, reușind să aducă prin intermediul fiecărui preludiu și fiecărei fugi un nou centru de interes. Au fost intens prelucrate, atingând sonorități dintre cele mai diverse, de la cele mult estompate de surdină până la cele puternice, îndeosebi în fugi. Profilarea clară a temelor, urmărirea filonului polifonic, construirea discursului prin conștientizarea importanței fiecărei voci a menținut vie atenția publicului, puțin extra-solicitată de densitatea și încărcătura expresivă a acestor ultime compoziții din recital.

Înclinația spre virtuozitatea de dragul virtuozității nu a fost prezentă în concertul pianistului **Alexander Melnikov**. Dimpotrivă, alegerea prezentării acestor compoziții a spus foarte multe despre solist. Cartea sa de vizită este una serioasă, al fel ca și programul interpretat.

Cvartetul Fauré

Muzica de cameră este considerată unul dintre cele mai eclectic genuri ale muzicii clasice, și poate pe bună dreptate. Însă muzica este mai presus de orice aranjamente instrumentale, astfel încât dacă se constată existența autenticității atât în plan componistic, cât și în cel interpretativ, ea atrage și subjugă orice categorie de public. Acest lucru a putut fi constatat cu prilejul concertului susținut de *Ansamblul Fauré* din 10 septembrie, 2009.

Rivalizând cu cele mai reușite concerte simfonice sau pentru solist și orchestră, membrii *Cvartetului Fauré* și-au făcut apariția pe scena Ateneului aducând odată cu prezența lor un suflu nou muzicii de cameră. Repertoriul abordat s-a situat la cele mai înalte cote interpretative. *Quartettsatz* de **Gustav Mahler**, *Cvartetul cu pian op. 16* de **George Enescu** și *Cvartetul nr. 1 cu pian* de **Gabriel Fauré** li s-au potrivit cu prisosință, demonstrând noblețe, sensibilitate dublate de rigurozitate în relație cu semantica pieselor prezentate.

Cei patru – **Erika Geldsetzer** – vioară, **Sascha Frömling** – violă, **Konstantin Heidrich** – violoncel și **Dirk Mommertz** – pian, alcătuiesc un ansamblu ce atinge perfecțiunea prin profesionalismul, expresivitatea și coeziunea membrilor. Indiferent de cvartetul interpretat, sinceritatea gesturilor, frazarea impecabilă au dezvăluit asimilarea și aprofundarea partiturilor, atitudini concretizate într-o redare convingătoare a stilului și sensurilor fiecărei creații în parte.

Păcat că publicul nu a putut fi la înălțime. Aplauze răzlețe între părți, sonerii buclușe au umbrat impresia generală, care, culmea! n-a fost știrbită de lacune ale interpreților, ci tocmai de cei cărora muzica le era adresată nemijlocit și autentic. Poate că tocmai vraja ansamblului i-a fermecat pe posesorii de telefoane mobile, uitând să oprească cu un simplu gest glasul lor strident. Și poate din același motiv nu s-au putut abține să nu izbucnească în aplauze în mod inopinat... Dincolo de aceste neajunsuri, am putut asista la un concert cameral de mare clasă prezentat de *Cvartetul Fauré*.

Program concertant

Mereu cu priză la public, concertele cu soliști s-au regăsit și în programul celei de a XIX-a Ediții a Festivalului „George Enescu”. Unul dintre ele a avut loc în seara de 11 septembrie, 2009, la Ateneul Român. Faimoasa **Orchestra engleză de cameră** a fost dirijată de muzicianul **Roy Goodman** într-un repertoriu de mare accesibilitate.

Mizând pe impactul direct al unei muzici percutante, concertul a fost deschis de compoziția americanului **Aaron Copland**, un *Concert pentru clarinet și orchestră* al cărui solist a fost românul **Aurelian Octav Popa**. Binecunoscut publicului, interpretul a abordat creația lui Copland cu dezinvoltură, nuanțele ironice, în manieră neoclasică potrivindu-i-se stilului său. Dialogul dintre solist și orchestră s-a desfășurat cu naturalețe, într-o relație de colaborare și completare reciprocă. Bineînțeles, publicul a apreciat pozitiv interpretarea clarinetistului, acesta oferind ca bis un moment solistic semnificativ desprins din partitura simfoniei secunde de George Enescu.

Regele instrumentelor, pianul, a fost reprezentat prin *Concertul KV 414, în La major* de **W. A. Mozart**. Sonoritățile sale au prins viață prin intermediul tânărului pianist **Teo Gheorghiu**. Cu recitaluri importante la activ, el s-a prezentat în Festival încrezător, cu o creație importantă a compozitorului vienez. Sunetul cald, tușeul perlat l-am putut remarca îndeosebi în partea lentă, care a prins viață într-un stil impregnat de romantismul specific vârstei interpretului.

În final, *Apollon musagète* de **Igor Stravinski** a echilibrat sonoritățile concertante, demonstrând calitățile extraordinare, experiența și rangul **Orchestrai de cameră engleze**. Caracterul, pulsația ritmică, paleta dinamică rafinată s-au concretizat într-o variantă interpretativă de referință a creației stravinskiene.

Iată un program interesant, care în ciuda eterogenității sale a cucerit prin sinceritatea și expresivitatea tuturor protagoniștilor. Succesul publicului a fost astfel garantat.

Tur de forță

Impresionantă prin sonoritățile sale ample, *Orchestra Prague Sinfonia* dirijată de **Christian Benda** a pășit pe scena Ateneului sâmbătă, 12 septembrie, cu o robustețe transpusă puternic în plan muzical. Se prea poate ca spiritul voluntar, siguranța

interpretativă să fi fost neadaptate condițiilor, spațiului (sălii) în care s-a desfășurat concertul.

Repertoriul, unul de mare finețe, cu tușe extrem de variate, de la diafane până la puternic îngroșate s-a aplăzizat prin forța impetuoasă cu care orchestra a abordat lucrările semnate de **B. Martinu** (*Uvertura*), **G. Enescu** (*Intermezzo pentru orchestră de coarde, op. 12*), **I. Stravinski** (*Pulcinella*), **C. Frank** (*Variațiuni simfonice pentru pian și orchestră*) și **C. Debussy** (*Mica suită* în varianta orchestrală). Diferențierile stilistice au fost greu de depistat, lucru total neașteptat din partea unei formații și a unui dirijor cu experiență. Solistul serii, pianistul francez **Jean Philippe Collard** a fost acaparat de sonoritățile puternice ale aparatului orchestral, integrându-se poate mai mult decât cerea partitura în discursul orchestrei.

Marea majoritate a publicului n-a părut a fi deranjată de aceste neajunsuri, drept pentru care i-a aplaudat frenetic pe interpreți. Interesant a fost faptul că exact ultimele pagini sonore redade ca bis de *Prague Sinfonia* și dirijorul **Christian Benda** au fost și cele mai reușite dintre toate. *Uvertura Coriolan* de **L. van Beethoven** a încheiat în forță un concert care se anunța mult mai divers.

In memoriam Yehudi Menuhin

Concertul cameral din 13 septembrie, 2009 de la Ateneu a fost dedicat memoriei lordului Yehudi Menuhin, iar pentru aceasta dirijorul **Barry Douglas** a alcătuit un program destul de particular din punct de vedere stilistic. Orchestra *Virtuozii din București* a interpretat sub bagheta sa patru opusuri semnate de **Henryk Gorecki**, **Felix Mendelssohn Bartholdy**, **Serghei Prokofiev** și **Ludwig van Beethoven**, în această succesiune.

Genul concertant – reprezentat de creația pentru vioară a lui **F. M. Bartholdy** și cea pentru pian și orchestră cu numărul 2 de **L. van Beethoven** a asigurat un plus de spectaculozitate evenimentului. Celelalte două lucrări – *Trei piese în stil vechi* de **H. Gorecki** respectiv *Andante* pentru orchestră de coarde de **S. Prokofiev** au părut scurte interludii la creațiile concertante, având în vedere faptul că niciuna dintre ele nu constituie compoziții cu adevărat reprezentative pentru stilurile de maturitate ale creatorilor în cauză. Piesele lui **H. Gorecki** au exploatat expresivitatea orchestrei prin tempo-uri diverse și o paletă coloristică bogată, dedusă din texturi și alternanța lor cu pasaje monodice (în cea de a treia piesă), cu aluzii la un substrat muzical arhaic. În ceea ce privește *Andante* pentru orchestră de coarde de **S. Prokofiev**, acesta reprezintă transcripția ultimei părți din primul său cvartet de coarde, omogen, cu un limbaj armonic precăut, lipsit de efecte exterioare sau o atmosferă muzicală ieșită din comun.

Totuși, se pare că publicul a apreciat această diversitate a repertoriului. Soliștii serii au contribuit destul de mult la reușita ei. S-au remarcat violonistul britanic **Daniel Hope** și pianistul irlandez **Barry Douglas** (aflat atât în postură dirijorală cât și solistică în concertul beethovenian). Ambii interpreți au abordat un stil interpretativ lejer, dictat de muzicalitatea concertelor prezentate, impresionând audiența prin prezența scenică și arta lor. La solicitarea publicului extrem de numeros și entuziast, **Daniel Hope** a oferit ca bis o piesă pentru vioară solo compusă de indianul **Ravi Shankar** în anii '60 împreună cu Yehudi Menuhin, bazată pe o raga și adaptată scriiturii violonistice, iar **Barry Douglas** alături de *Virtuozii din București* au rememorat fragmente spectaculoase din concertul pentru pian și orchestră nr. 2 de **L. van Beethoven**, interpretate cu strălucire și personalitate.

Se poate concluziona că formația camerală românească, solistul **Daniel Hope**, pianistul și dirijorul **Barry Douglas** au realizat o colaborare la nivel înalt, concretizată în reale momente de emulație artistică, cucerind aprecierea și aplauzele îndelungi ale audienței.

Telefoane mobile în concert

Ateneul Român din București i-a găzduit luni, 14 septembrie la ora 17 pe violonistul **Eugene Ugorski** și pianistul **Konstantin Lifschitz**. Din păcate la această enumerare s-ar mai putea adăuga încă două-trei personaje anonime și insistente care cu greu s-au îndurat să „părăsească scena”. Mă refer aici la câteva sonerii (clasice, dar și „polifonice” – ale unor telefoane mobile din gențile, poșetele onorabilului public prezent la concert), adevărate rivale ale muzicii interpretate de cei doi instrumentiști. Mai amintesc doar că acestea s-au făcut auzite, bine înțeles, în părțile lente ale pieselor, cu o claritate și perseverență extraordinară până au fost detectate de posesori și oprite.

Revenind la concertul propriu-zis, am avut dezamăgirea de a constata că un program care se anunța interesant nu a corespuns din punct de vedere interpretativ exigențelor unui festival de talia celui de față. Seara a început cu *Sonata nr.1* pentru vioară și pian de **George Enescu**, aducându-l în prim-plan pe tânărul violonist **Eugene Ugorski**. La nici 20 de ani, acesta a atins un nivel tehnic violonistic remarcabil, însă a fost depășit pe plan expresiv de repertoriul prezentat. Dificultatea acestuia este incontestabilă, căci și *Sonata în Re major* de **Sergei Prokofiev** se înscrie în lista lucrărilor solicitante din literatura muzicală pentru vioară. Nici *Poemul op. 25* de **Ernest Chausson** nu a „trăit” cu adevărat în ciuda unei mai mari accesibilități semantice în comparație cu celelalte lucrări amintite anterior. Poezia, lirismul, parfumul personal al fiecărei piese a rămas ascuns sensibilității muzicale ale tânărului interpret care a abordat cu curaj și virtuozitate fiecare partitură, dar cu prea puțină expresivitate. Poate că un repertoriu clasic sau romantic timpuriu l-ar fi pus mai bine în valoare în acest stadiu al carierei lui. O aprofundare semantică, stilistică a repertoriului abordat îi va netezi drumul spre succes, cu atât mai mult cu cât abilitățile sale motrice și prezența scenică nu pot fi ignorate.

În ceea ce-l privește pe pianist, **Konstantin Lifschitz** a etalat o gândire mai profundă, specifică poate și vârstei. El s-a prezentat într-o dublă postură: de pianist-acompaniator și solist. În **Enescu, Prokofiev și Chausson** l-a însoțit pe **Eugene Ugorski** cu profesionalism, o tehnică adecvată și o paletă coloristică bogată, dezvăluită mai ales în *Gaspard de la nuit* de **Maurice Ravel**, o suită de trei piese impresioniste pentru pian solo de o mare dificultate interpretativă. **M. Ravel** și-a propus ca acestea să o depășească pe cea a suitei *Islamey* de **M. Balakirev**, o altă piatră de hotar pentru orice pianist concertist. **Konstantin Lifschitz** a construit o atmosferă personală fiecărei piese dovedind maturitate și o clară percepere a textului muzical, tradusă într-o interpretare convingătoare a creației impresioniste.

În final, publicul i-a aclamat pe ambii interpreți cu aceeași căldură și entuziasm. I-a uniformizat, iar diferențele calitative nu au mai contat. Într-un interviu acordat unui reporter al postului public de radio, pianistul mărturisea că apreciază tocmai nivelul înalt al pregătirii publicului est-european. L-a încadrat și pe cel românesc în enumerarea sa. Mă întreb oare cu ce impresie a părăsit el scena, la finalul concertului în care ropotele de aplauze s-au descătușat după fiecare parte a sonatei enesciene, când soneriile telefoanelor mobile au sunat nestingherite în repetate rânduri, sau strigătele de „bravo” au fost îmbrăștiate în mod nejustificat?

Îmi doresc să fi fost un caz izolat, un moment mai puțin fast al festivalului, irepetabil, căci în caz contrar... vom asculta mai puțini instrumentiști valoroși și mai multe sonerii de telefoane mobile pe post de interpreți în sălile noastre de concert.

Nume cu renume

Zilele de 15 și 16 septembrie 2009 s-au remarcat prin prezența în Festival ale unor personalități din viața muzicală internațională cu adevărat remarcabile precum *Saint Martin in the Fields* și **Murray Perahia**, care nu mai necesită niciun fel de prezentări. Situați pe același „palier” cu *Orchestra din Lausanne* și **Christian Zacharias** – alți invitați prezenți în Festival pe scena Ateneului din București, interpreții englezi au oferit spectatorilor două seri de neuitat. Superlativele își pierd impactul prin repetabilitate, dar ele nu pot lipsi în creionarea obiectivă a modului interpretativ al Orchestrei *Saint Martin in the Fields*. Fie că a fost cazul lui **J. S. Bach**, **W. A. Mozart** sau **F. M. Bartholdy**, concerte sau simfonii, cu solist sau fără, orchestra a prezentat cu o autenticitate desăvârșită muzica aleasă.

Solist și dirijor, **Murray Perahia** a oferit o demonstrație de profesionalism. Gesturile sale dirijorale sau pianistice trădau o concepție clară asupra întregului, astfel încât rezultatul sonor păstra aceeași caracteristică extraordinară. Luciditatea și unitatea concepției erau transpuse cu economie de mijloace, simplu, direct. Lipsa unei emfazări în exprimare determină perceperea clară a sensului pe care el îl atribuie muzicii interpretate, caracteristică specifică doar marilor interpreți.

Nici orchestra nu s-a situat mai prejos. Extrem de maleabilă și receptivă, s-a lăsat condusă de intențiile dirijorului, revelându-le cu o promptitudine și expresivitate demne de invidiat. Părea a fi alcătuită din *solisti*, nu doar din *instrumentiști*. Frazările, contrastele dinamice, pulsația interioară, planurile sonore – toate se încadrau într-un firesc greu de atins. Reperle estetice și stilistice au fost redimensionate, aureolate de acel aport personal, creativ, inefabil al artiștilor de înaltă clasă.

Orice alte comentarii par inutile. În aceste rare cazuri, supremația sunetelor (muzicii) asupra cuvintelor e de netăgăduit.

Irina Stănescu